

Dlaczego emigrant?

Od 1945 r. Czesław Miłosz pracował jako radca kulturalny PRL-owskich przedstawicielstw w Stanach Zjednoczonych i Francji. W 1951 r., w Paryżu, Miłosz poprosił o azyl polityczny. W 1960 r. na zaproszenie uniwersytetów California oraz Indiana wyjechał do Stanów Zjednoczonych, gdzie objął Katedrę Języków i Literatur Słowiańskich na Uniwersytecie Kalifornijskim w Berkeley.

Nagroda Nobla

10 grudnia 1980 r. przebywający na emigracji Czesław Miłosz otrzymał Literacką Nagrodę Nobla. W uzasadnieniu jury napisano, że polski poeta dostał nagrodę za "bezkompromisową wnikliwość w ujawnianiu zagrożenia człowieka w świecie pełnym gwałtownych konfliktów". Dopiero po uhonorowaniu poety tą nagrodą jego wiersze zaczęły pojawiać się w kraju, początkowo w tzw. drugim obiegu, później - już w oficjalnym.

Wspieramy efektywność nauczania. Zmierzamy do podniesienia jakości kształcenia i do podniesienia poziomu wiedzy nauczycieli. Zależy nam na tym, aby nauczyciele mieli możliwość rozwoju zawodowego i doskonalenia się. Wierzymy, że dzięki naszym staraniom, nauczyciele będą mogli skutecznie przekazywać wiedzę i umiejętności swoim uczniom. Jesteśmy z Państwem!

Czesław Miłosz: życie między przestrzeniami

- Po II wojnie światowej pracował jako dyplomata PRL, jednak w 1951 roku poprosił o azyl polityczny we Francji, nie godząc się na współpracę z reżimem komunistycznym.
- W Paryżu współpracował z paryską "Kulturą".
- Na emigracji stworzył wiele kluczowych dzieł, m.in. esej *Zniewolony umysł* oraz tomy poezji, które przyniosły mu uznanie na świecie.
- Powrót do Polski był dla niego możliwy dopiero po 1989 roku, kiedy upadł komunizm. **Mimo życia na obczyźnie, Miłosz zachował silną więź z ojczyzną, co jest widoczne w jego twórczości.**

Gdziekolwiek, czyli ...

Gdziekolwiek

*Gdziekolwiek jestem, na jakimkolwiek miejscu
na ziemi, ukrywam przed ludźmi przekonanie,
że nie jestem stąd.*

*Jakbym był posłany, żeby wchłonąć jak najwięcej
barw, smaków, dźwięków, zapachów, doświadczyć
wszystkiego, co jest
udziałem człowieka, przemienić co doznane
w czarodziejski rejestr i zanieść tam, skąd
przyszędłem.*

Gdziekolwiek

*Gdziekolwiek jestem, na jakimkolwiek
miejscu
na ziemi, ukrywam przed ludźmi
przekonanie,
że nie jestem stąd.*

*Jakbym był postany, żeby wchłonąć
jak najwięcej
barw, smaków, dźwięków, zapachów,
doświadczyć
wszystkiego, co jest
udziałem człowieka, przemienić co
doznane
w czarodziejski rejestr i zanieść tam,
skąd
przyszedłem.*

Oto przykładowe kreatywne zadania dotyczące wiersza:

- **List do siebie z innego świata**
Wyobraź sobie, że jesteś kimś, kto – jak podmiot liryczny – "nie jest stąd". Napisz krótki list do siebie samego, w którym wyjaśnisz, jakie barwy, smaki, dźwięki czy zapachy najbardziej cię poruszają w tym świecie i dlaczego warto je zapamiętać. Użyj metafor i opisów emocji, by oddać niezwykłość swoich wrażeń. (ok. 6-8 zdań)

Gdziekolwiek

*Gdziekolwiek jestem, na jakimkolwiek
miejscu
na ziemi, ukrywam przed ludźmi
przekonanie,
że nie jestem stąd.*

*Jakbym był posłany, żeby wchłonąć
jak najwięcej
barw, smaków, dźwięków, zapachów,
doświadczyć
wszystkiego, co jest
udziałem człowieka, przemienić co
doznane
w czarodziejski rejestr i zanieść tam,
skąd
przyszedłem.*

Oto przykładowe kreatywne zadania dotyczące wiersza:

- **Opowieść o "czarodziejskim rejestrze"**

Stwórz krótką historię opartą na metaforze "czarodziejskiego rejestru". Wyobraź sobie, że jesteś posłańcem, który zbiera doświadczenia z różnych miejsc i zapisuje je w magicznej księdze. Opisz jedno z najważniejszych doświadczeń, które tam trafiło, i wyjaśnij, dlaczego jest ono wyjątkowe. (ok. 5-7 zdań)

Czesław Miłosz: życie między przestrzeniami

- Wiersz „*Gdziekolwiek*” Czesława Miłosza stanowi niezwykle cenną perspektywę na emigracyjne doświadczenie poety.
- W utworze tym odnajdujemy **uniwersalne refleksje nad losem człowieka „wygnanego”** – nie tylko w sensie geograficznym, ale także egzystencjalnym.
- Miłosz, jako emigrant i świadek historii XX wieku, wykorzystuje swoje doświadczenia, by zgłębić sens przynależności, tożsamości oraz artystycznej misji.

„Poślanie” jako zadanie emigranta i artysty

- Miłosz w wierszu podkreśla swoją misję – „**jakbym był poślany**”. To spojrzenie pozwala zrozumieć jego emigrację **nie jako tragiczną konieczność, ale jako element większego planu.**
- **Wchłanianie rzeczywistości** - poeta postrzega życie na emigracji jako okazję do poznania świata w jego różnorodności. Wędrując między krajami – od Litwy, przez Francję, po Stany Zjednoczone – Miłosz zbierał wrażenia, które następnie przekształcał w poezję.
- **Przemiana doświadczenia w „czarodziejski rejestr”** - emigracja umożliwiła Miłoszowi spojrzenie na rzeczywistość z dystansu. Jego twórczość pozwalała uchwycić to, co ulotne – barwy, smaki, dźwięki – i nadać im trwałość w słowie poetyckim.
- Tym samym Miłosz **redefiniuje rolę emigranta**: nie jest on tylko kimś, kto utracił swoje miejsce w świecie, ale także kimś, kto może je na nowo odnaleźć poprzez twórczość.

Emigracja jako szansa na uniwersalizację doświadczeń

- W wierszu „*Gdziekolwiek*” Miłosz sugeruje, że doświadczenie obcości pozwala dostrzec to, co wspólne w różnorodności ludzkiego życia.
- **Kosmopolityczne spojrzenie:** przebywając na emigracji, Miłosz zetknął się z wieloma kulturami i perspektywami. To pozwoliło mu dostrzec, że ludzka egzystencja, niezależnie od miejsca, jest wypełniona podobnymi smakami, dźwiękami i zapachami – wspólnymi dla całej ludzkości.
- **Tworzenie mostów między kulturami:** Miłosz, jako poeta emigracyjny, łączył doświadczenia Wschodu i Zachodu. Dzięki swojej poezji wnosił uniwersalne wartości w lokalne konteksty, będąc ambasadorem polskiej kultury w świecie zachodnim.

Powrót „tam, skąd przyszedłem”

- Ostatni wers wiersza wskazuje na ostateczny **cel emigracji**: nie jest ona jedynie podróżą w przestrzeni, lecz także w czasie i sensie duchowym.
- **Tęsknota za ojczyzną**: Miłosz w wielu swoich utworach wyrażał tęsknotę za Litwą i Polską. Wspomnienie rodzinnych stron stanowiło fundament jego poezji. „Tam, skąd przyszedłem” może być odczytywane jako symboliczny powrót do tych miejsc – niekoniecznie fizyczny, ale poprzez pamięć i twórczość.
- **Perspektywa metafizyczna**: Emigracja u Miłosza ma także wymiar transcendentálny. „Powrót” może oznaczać zanieśenie swoich doświadczeń tam, gdzie wszystko się zaczyna i kończy – do pierwotnego źródła, którym jest Bóg lub ostateczna prawda.

Filozofia miejsca i przestrzeni

- Miłosz w swojej twórczości często poruszał temat miejsca w sensie ontologicznym. W jego eseistyce, np. w „Ziemi Ulro”, pojawia się refleksja nad człowiekiem jako bytem zawieszonym między materią a duchem.
- Wiersz „Gdziekolwiek” wpisuje się w tę filozofię, wskazując, że bycie „gdziekolwiek” jest stanem właściwym dla współczesnego człowieka, żyjącego w świecie globalizacji, wyzwań tożsamościowych i rozproszenia.

Gdziekolwiek, czyli...

Tytułowy wyraz „gdziekolwiek” jest wieloznaczny. **Może oznaczać zarówno brak zakotwiczenia, jak i uniwersalną zdolność adaptacji.** Miłosz ukazuje w ten sposób paradoks emigracji: z jednej strony odczucie wyobcowania i „n i e j e s t e m s t ą d”, z drugiej zaś poczucie, że wszędzie można znaleźć coś, co buduje wspólne doświadczenie człowieka.

Dziękuję za uwagę

Klaudia Szostak

Konsultantka ds. nauczania języka polskiego w szkole podstawowej
w Zachodniopomorskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli
w Szczecinie